

საბჭოთა რეჟიმის მასობრივი რეპრესიების მსხვერპლი იურისტები აჭარიდან

გორგოშაძე მურმან

შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი

DOI: <https://doi.org/10.52340/idw.2023.107>

აბსტრაქტი. სახელმწიფოსა და საზოგადოებაში იურისტები არსებით ფუნქციებს ასრულებენ, მათ სხვადასხვა ხელმძღვანელი თანამდებობები ეჭირათ და უჭირავთ დღესაც, არაა გამორიცხული, რომ იურისტები, როგორც საბჭოთა რეჟიმის რეპრესიების ერთ-ერთი მთავარი სამიზნე, მათი იმ როლიდან გამომდინარეობდეს, რომელსაც ისინი ასრულებენ სახელმწიფო ხელისუფლების განხორციელებაში: საზოგადოებრივი ურთიერთობების იურიდიზაცია, განვითარებული სამართლებრივი სისტემის შექმნა და სხვა.

საბჭოთა რეჟიმის მიერ განხორციელებული პოლიტიკური რეპრესიები, რომელიც აჭარაში შეეხო საზოგადოების თითქმის ყველა ფენას: სახელმწიფო ორგანოებს, კომუნისტურ პარტიას, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, ინტელიგენციას, სასულიერო პირებს, სამეურნეო-საწარმოო კადრებს და სხვა, თავისი ხასიათით, მასშტაბით, ფორმებით და მეთოდებით უპრეცედენტო იყო. სხვა საბჭოთა რესპუბლიკებისაგან განსხვავებით, საქართველოში საბჭოთა რეჟიმის მიერ განხორციელებულ რეპრესიებს უფრო დიდი მასშტაბი და მწვავე ხასიათი ჰქონდა. აჭარაში ეს რეპრესიები, საქართველოს სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო ფართო და უფრო სასტიკი იყო. ამას განაპირობებდა ის გარემოება, რომ საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს საბჭოთა ხელისუფლების ლიდერები ბოროტად იყენებდნენ აჭარის ბედუკუდმართობით გამოწვეულ მძიმე ხვედრს – აჭარაში ოსმალეთის სამსაუკუნოვანი ბატონობიდან გამომდინარე შედეგებს და აჭარლების მიმართ დაუსაბუთებელ უნდობლობას ავლენდნენ, ეჭვობდნენ მათ პოლიტიკურ საიმედოობაში და ხშირად მათ თურქეთის სასარგებლოდ ჯაშუშობას აბრალებდნენ.

ნაშრომში გაშუქებულია მე-20 საუკუნის დასაწყისში აჭარაში მოღვაწე რეპრესირებული, შეთითხნილი ბრალდებების საფუძველზე დახვრეტილი აჭარის მკვიდრი იურისტების რეჟებ დედეს-ძე ნიჟარაძის (1873-1937), ხასან ისმაილის-ძე ლორთქიფანიძის (1888-1937), ოსმან ხუსეინის-ძე თავდგირიძის (1889-1938), დურსუნ ემინის ძე ქარცივადის (1865-1937), ოსმან ეუბის ძე მიქელაძის (1894-1937), თემურ-ბეგ მამუდის ძე შერვაშიძის (1884-1937), მემედ გულიას-ძე კაიკაციშვილის (1898-1937), რიზა დავითაძის (1864-1937) საქმიანობა. მითითებულია მათ დამსახურებაზე კუთხის, ერის, ქვეყნის წინაშე, მათი ხსოვნის უკვდავყოფაზე, რათა ჩვენი მომავალი კიდეც უფრო დაცული იყოს სახელმწიფოს მხრიდან უსამართლო ძალმომრეობისაგან.

საკვანძო სიტყვები: რეჟებ დედეს-ძე ნიჟარაძე, ხასან ისმაილის-ძე ლორთქიფანიძე, ოსმან ხუსეინის-ძე თავდგირიძე, დურსუნ ემინის ძე ქარცივაძე, ოსმან ეუბის ძე მიქელაძე, თემურ-ბეგ მამუდის ძე შერვაშიძე, მემედ გულიას-ძე კაიკაციშვილი, რიზა დავითაძე.

იურიდიული განათლება განათლების ერთ-ერთი უძველესი დარგია. ძველი რომიდან მოყოლებული არსებობდა იურიდიული სასწავლებლები, შუა საუკუნეებიდან იურიდიული ფაკულტეტი წამყვანი ფაკულტეტი იყო იმდროინდელ ევროპულ უნივერსიტეტებში. გამონაკლისს არც საქართველო წარმოადგენდა: კოლხეთის უმაღლეს რიტორიკულ სკოლაში ([ფაზისის](#) აკადემია), გელათისა და იყალთოს აკადემიებში ისწავლებოდა სამართალი (აბაშმაძე,

1990: 39).

ქართველთა შორის იურისპრუდენციით დაინტერესება ყოველთვის საგრძნობი იყო, ეს არც არის გასაკვირი რადგან სახელმწიფოსა და საზოგადოებაში იურისტები არსებით ფუნქციებს ასრულებენ, საგრძნობია მათი მონაპოვია მნიშვნელოვან პროფესიონალურ სფეროებში.

ჩვენი სტატიის მიზანია ხელი შევუწყოთ იმ რეპრესირებული იურისტების ხსოვნის უკვდავყოფას, რომლებიც იმსხვერპლა საბჭოთა რეჟიმმა. ვაჩვენოთ თუ როგორ გაუსწორდნენ 1937-1938 წლების მასობრივი რეპრესიების დროს ქართველ იურისტთა თვალსაჩინო წარმომადგენლებს აჭარის მკვიდრთაგან, ვინ იყვნენ ისინი და რა დამსახურება მიუძღვით მათ კუთხის, ერის, ქვეყნის წინაშე, რათა ჩვენი მომავალი კიდეც უფრო დაცული იყოს სახელმწიფოს მხრიდან უსამართლო ძალმომრეობისაგან.

იურისტებს აჭარაში, ისევე როგორც დანარჩენ საქართველოსა და მსოფლიოში, სხვადასხვა ხელმძღვანელი თანამდებობები ეჭირათ და უჭირავთ დღესაც, ეს განპირობებულია იურიდიული განათლების იმ თავისებურებით, რომელიც უნივერსალური კვალიფიკაციის მიღების შესაძლებლობას იძლევა (გრავერტი, 1991: 52). არაა გამორიცხული, რომ იურისტები, როგორც საბჭოთა რეჟიმის რეპრესიების ერთ-ერთი მთავარი სამიზნე, მათი იმ როლიდან გამომდინარეობდეს, რომელსაც ისინი ასრულებენ სახელმწიფო ხელისუფლების განხორციელებაში. როგორც ცნობილია, სხვა პროფესიებისაგან განსხვავებით, ისინი უფრო მეტად არიან დაკავებულები საზოგადოებრივი ურთიერთობების იურიდიზაციით, განვითარებული სამართლებრივი სისტემის შექმნითა და სხვა, რაც, ბუნებრივია, მათ უქმნის უზარმაზარ გავლენას და მაღალ რეპუტაციას საზოგადოებაში (მუთჰორსტი, 2019: 36).

ზოგადად რეპრესიები გლობალური მოვლენაა და არაერთი ქვეყნისთვის იყო დამახასიათებელი, მაგრამ საბჭოთა რეჟიმის მიერ განხორციელებული პოლიტიკური რეპრესიები თავისი ხასიათით, მასშტაბით, ფორმებით და მეთოდებით უპრეცედენტო იყო. სხვა საბჭოთა რესპუბლიკებისაგან განსხვავებით, საქართველოში საბჭოთა რეჟიმის მიერ განხორციელებულ რეპრესიებს უფრო დიდი მასშტაბი და მწვავე ხასიათი ჰქონდა. აჭარაში ეს რეპრესიები, საქართველოს სხვა რეგიონებთან შედარებით, უფრო ფართო და უფრო სასტიკი იყო. ამას განაპირობებდა ის გარემოება, რომ საბჭოთა კავშირისა და საქართველოს საბჭოთა ხელისუფლების ლიდერები ბოროტად იყენებდნენ აჭარის ბედუკუდმართობით გამოწვეულ მძიმე ხვედრს - აჭარაში ოსმალეთის სამსაუკუნოვანი ბატონობიდან გამომდინარე შედეგებს და აჭარლების მიმართ დაუსაბუთებელ უნდობლობას ავლენდნენ, ეჭვობდნენ მათ პოლიტიკურ საიმედოობაში და ხშირად მათ თურქეთის სასარგებლოდ ჯამუშობას აბრალებდნენ (სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოს, 2012: 182).

აჭარაში პოლიტიკური რეპრესიები შეეხო საზოგადოების თითქმის ყველა ფენას: სახელმწიფო ორგანოებს, კომუნისტურ პარტიას, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, ინტელიგენციას, სასულიერო პირებს, სამეურნეო-საწარმოო კადრებს და სხვა. წინამდებარე სტატიაში წარმოგიდგინებ მე-20 საუკუნის დასაწყისში აჭარაში მოღვაწე აჭარის მკვიდრ რამდენიმე თვალსაჩინო იურისტს, რომლებსაც შეთითხნილი ბრალდებებით სასჯელის უმაღლესი ზომა დახვრეტა შეეფარდათ.

რეჯებ დედეს-ძე ნიჟარაძე (1873-1937) დაიბადა ქობულეთის რაიონის სოფელ ალამბარში. მამა, დედე ნიჟარაძე, შედიოდა აჭარიდან თბილისში წარდგენილ იმ 16 კაცთან დელეგაციაში, რომელიც 1878 წლის ნოემბერში თბილისს ეწვია და იმდროინდელ საქართველოს ინტელიგენციას შეხვდა. რეჯებმა დაწყებითი განათლება ფოთში მიიღო, შემდეგ, 1888 წელს, ილია ჭავჭავაძის დახმარებით გახდა თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზიის ერთ-ერთი პირველი მოსწავლე სამუსლიმანო საქართველოდან. შემდგომ გადავიდა სტავროპოლის

გიმნაზიაში, რომლის დამთავრების შემდეგ ჩაირიცხა ოდესის უნივერსიტეტის იურიდიულ ფაკულტეტზე, რომელიც 1901 წელს მეორე ხარისხის დიპლომით დაამთავრა. მუშაობდა თბილისის საოლქო სასამართლოში, ბაქოს საოლქო სასამართლოში, იყო ბაქოს მაზრის მომრიგებელი მოსამართლე. 1911 წელს საცხოვრებლად გადავიდა ბათუმში. იყო ბათუმის საქალაქო გამგეობის წევრი, ბათუმის ქალაქის თავის მოადგილე (თურმანიძე, 2019: 389-392).

რეჟებ ნიჟარაძემ გარკვეული წვლილი შეიტანა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსებაში, იგი აჭარაში სათავეში ჩაუდგა თსუ-სთვის შემოწირულობების შეგროვებას (მისირელი, 2005: 142). იყო საქართველოს ეროვნული საბჭოს წევრი მემედ აბაშიძესთან და ჯემალ-ბეგ ხიმშიაშვილთან ერთად. ამ საბჭოში რეჟებ ნიჟარაძე ხელმძღვანელობდა სამაჰმადიანო საქართველოს სექციას. ინგლისელთა აჭარაში ყოფნის დროს იგი ქობულეთის მაზრის უფროსად აირჩიეს. 1921-1922 წლებში არის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის იუსტიციის სახალხო კომისარი. 1924 წელა არჩეული იქნა აჭარის ადვოკატთა კოლეგიის პრეზიდიუმში, რომელმაც პირველ თავმჯდომარედ აირჩია იგი (კომახიძე, 1974: 17). კითხულობდა ლექციებს სამართლის საკითხებზე ერთ-ერთ სასწავლებელში (მისირელი, 2005: 178).

მონაწილეობდა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების ბაქოს სექციის, ქართული დაწყებითი ორ კლასიანი სკოლის, სამკითხველოს, წიგნის მაღაზიისა და გაზეთ "მარცვალის" დაარსებაში. ზრუნავდა მუსლიმი ქართველების განათლებასა და მათ ქართულ საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ინტეგრაციაზე. პირველი მსოფლიო ომის ბოლოს იყო სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის წევრი, 1918 წელს კი სამუსლიმანო საქართველოს წარმომადგენელი საქართველოს ეროვნულ საბჭოში, იყო ქობულეთის მაზრის უფროსი. მას თურქეთთან ურთიერთობის საკითხზე საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობასთან კონფლიქტი მოუხდა, რის გამოც ერთი პერიოდი დაპატიმრებულიც იყო. 1921 წლის მარტში, საქართველოში წითელი არმიის შემოჭრის შემდეგ, საბჭოთა ხელისუფლების სამსახურში ჩადგა; იყო ბათუმის რევოლუციური კომიტეტის წევრი, შემდეგ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის იუსტიციის სახალხო კომისარი; მონაწილეობდა აჭარის პირველი კონსტიტუციის და კანონმდებლობის შედგენაში. 1930-იან წლებში იყო აჭარის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის თანაშემწე. 1937 წლის რეპრესიების დროს დააპატიმრეს და დახვრიტეს. რეაბილიტირებული იქნა 1956 წელს. 2019 წელს ბათუმში ერთ-ერთ ქუჩას რეჟებ ნიჟარაძის სახელი მიენიჭა.

ხასან ისმაილის-ძე ლორთქიფანიძე (1888-1937), დაიბადა ბათუმში. სწავლობდა ბათუმის ვაჟთა გიმნაზიაში. 1913 წელს დაასრულა პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. დაბრუნდა ბათუმში მუშაობდა ადვოკატად, იყო ბათუმის საკრებულოს წევრი (ხმოსანი). იგი თანამემამულეებს შორის მნიშვნელოვან აგიტაციას ეწეოდა მუჰაჯირობის წინააღმდეგ, იბრძოდა თურქი ოკუპანტების წინააღმდეგ. თურქებმა რამდენიმე ხნით ტრაპიზონის ციხეშიც ჩასვეს, საიდანაც ნოე ჟორდანიას მთავრობის ძალისხმევით გათავისუფლდა. ხელი მოწერილი აქვს 1918 წლის 26 მაისის საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტზე. განსაკუთრებულია მისი ღვაწლი აჭარის ავტონომიის შექმნასა და სამართლებრივი სტატუსის განსაზღვრაში. იყო ბათუმის ოლქის მეჯლისის თავმჯდომარე, აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის იურიდიული განყოფილების გამგე, შედიოდა იუსტიციის სახალხო კომისარიატის კოლეგიის შემადგენლობაში. იყო აჭარის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარის მოადგილე. იყო 1925 წლის 25 ნოემბრის დადგენილებით შექმნილი აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუციის შემმუშავებელი კომისიის თავმჯდომარე. მას ეკუთვნის აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის პირველი კონსტიტუციის პროექტი (თურმანიძე, 2019: 389), რომელიც 1929 წლის მარტში განსახილველად

წარედგინა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის საბჭოების მე-7 ყრილობას, მაგრამ ცენტრალური ხელისუფლების რჩევის შედეგად არ იქნა მიღებული, რადგან მისი ზოგიერთი მუხლი ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციას (იმ მუხლების შესახებ, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდა საქართველოს კონსტიტუციას, იხილეთ: გორგოშაძე, 2016: 62). ამ პროექტის მიხედვით ადგილობრივი საკითხების საკანონმდებლო წესით გადაწყვეტისას, თუ იგი წინააღმდეგობაში მოვიდოდა საქართველოს ძირითად სახელმწიფო კანონთან, პრიორიტეტი აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის კონსტიტუციას ენიჭებოდა. 1933 წლიდან დაპატიმრებამდე მუშაობდა აჭარის ცაკთან არსებულ ბავშვთა კომისიის პასუხისმგებელ მდივნად. ეს კომისია უპატრონო და ობოლი ბავშვების აღზრდის, სწავლისა და დასვენების საკითხებს ხელმძღვანელობდა. ხასან ლორთქიფანიძეს 1937 წელს კონტრევოლუციონერ-ტროცკისტობა დააბრალეს, ხალხის მტრად შერაცხეს, დააპატიმრეს, აჭარის შინსახკომის სარდაფში ჩასვეს და გვემითა და არაადამიანური წამებით მოკლეს. საქართველოს პარლამენტის 1997 წლის 11 დეკემბრის კანონით ხასან ლორთქიფანიძე აღიარებულია პოლიტიკური რეპრესიების მსხვერპლად (თურმანიძე, 2015).

ოსმან ხუსეინის-ძე თავდგირიძე (1889-1938), დაიბადა ბათუმში, საშუალო განათლება ბათუმში მიიღო, უმაღლესი განათლება ოდესის უნივერსიტეტში, დაამთავრა ამ უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. მუშაობდა აჭარის სასამართლოს, პროკურატურისა და იუსტიციის ორგანოებში, იყო ბათუმის პირველი უზნის სახალხო მოსამართლე.

1925 წლის 10 აპრილს ოსმან თავდგირიძე დანიშნეს აჭარისწყლის მაზრის სახალხო მოსამართლედ. იყო აჭარის რესპუბლიკის პროკურორის თანაშემწე ვაჭრობის, კოოპერაციის და საფინანსო სექტორში. 1928-1929 წლებში ოსმან თავდგირიძე ხულოს მაზრის სახალხო მოსამართლეს, ხოლო აქედან ქ. ბათუმის პირველი უზნის სახალხო მოსამართლედ გადმოჰყავთ.

1934 წლის 31 მარტიდან ოსმან თავდგირიძე რამდენიმე თვის განმავლობაში ასრულებდა აჭარის ასსრ იუსტიციის სახალხო კომისრის მოადგილის მოვალეობას. იმავე 1934 წლის 31 მარტს ოსმან თავდგირიძე აჭარის ასსრ უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარედ დანიშნეს, სადაც 1937 წლის ბოლომდე, დაპატიმრებამდე დაჰყო.

1937 წლის დეკემბრის დასაწყისში ოსმან თავდგირიძე დააპატიმრეს და სასჯელის უმაღლესი ზომა დახვრეტა მიუსაჯეს.

ამიერკავკასიის სამხედრო ტრიბუნალის 1956 წლის 27 ივლისის #1601 განაჩენით სისხლის სამართლის საქმე ოსმან ხუსეინის ძე თავდგირიძის მიმართ წარმოებით შეწყდა, მის ქმედებაში დანაშაულის შემადგენლობის არარსებობის გამო და იგი რეაბილიტირებულია (სურმანიძე, 2014: 167-168).

დურსუნ ემინის ძე ქარცივაძე (1865-1937), დაიბადა ზემო აჭარის სოფელ ზემოხევში. სასულიერო განათლების მისაღებად სწავლა დაიწყო ბათუმში, შემდეგ განაგრძო სტამბოლში და მიიღო უმაღლესი იურიდიული და თეოლოგიური განათლება. მშობლიური ენის გარდა კარგად დაეუფლა არაბულ, რუსულ და ინგლისურ ენებს. სამშობლოში დაბრუნებულმა თავისი პროფესიით სამუშაო ვერ იშოვა, რის გამო 1910-იანი წლებიდან ხელი მიჰყო ვაჭრობას, რაშიც ხელი შეუწყო ენების ცოდნამ. მალე იმდენად დიდი ქონება დააგროვა, რომ მას ბეგს უწოდებდნენ. ცხოვრობდა ბათუმში, სადაც ჰქონდა სავაჭრო დუქნები, აგრეთვე დუქანი ჰქონდა ჭვანაში, მეჩეთის ტერიტორიაზე. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ იძულებული გახდა სოფელ ზემოხევში დაბრუნებულიყო, მაგრამ უმაღლესი განათლების მქონემ აქ ვერ მოიპოვა თავისი ადგილი, როგორც ირკვევა, ფარულად თუ აშკარად ეწეოდა ხელისუფლების საწინააღმდეგო აგიტაციას, ემხრობოდა 1929 წლის ანტისაბჭოთა გამოსვლების მეთაურებს, იბრძოდა კოლექტივიზაციის წინააღმდეგ. 1937 წლის რეპრესიების დაწყებისთანავე

ხელისუფლებაზე ჩაბარება გადაწყვიტა. უშიშროების ადგილობრივ აგენტებს თხოვდა არ დაეპატიმრებინათ, სამაგიეროდ მთელი უძრავ-მომრავი ქონების გადაცემას დაპირდა, მაგრამ უკვე გვიანი იყო. იმავე დღეს ცხენოსანმა რაზმმა დურსუნის სახლს ალყა შემოარტყა. იგი დააპატიმრეს და ბათუმში დახვრიტეს. სახლის გაჩხრეკისას ერთ ოთახში არსებული დიდი რაოდენობის ქსოვილი ცხენებს აჰკიდეს და წაიღეს (სურმანიძე, 2014: 243).

ოსმან ეუბის ძე მიქელაძე (1894-1937). ოცდაათიანი წლების პერიპეტიების მსხვერპლთა შორის გამორჩეული ადგილი უკავია ოსმან მიქელაძეს, იგი დაიბადა 1894 წელს, სოფელ დანისპარაულში. საშინაო განათლების მიღების შემდეგ იგი მამამ სტამბოლში წაიყვანა. აქ გაიარა მოსამზადებელი კურსები და ჩაირიცხა უნივერსიტეტის თეოლოგიის ფაკულტეტზე, რომლის დამთავრების შემდეგ მიიღო როგორც თეოლოგის, ასევე იურისტის დიპლომი, 1917 წლის დასაწყისში სამშობლოში დაბრუნდა და აქტიურად ჩაება დიდ პოლიტიკურ საქმიანობაში (სურმანიძე, 2014: 201).

თემურ-ბეგ მამულის ძე შერვაშიძე (1884-1937), შერვაშიძეთა გვარის ერთ-ერთი გამორჩეული პიროვნებაა. იგი დაიბადა 1884 წელს. მიღებული ჰქონდა კლასიკური განათლება. დაამთავრა ჯერ ბათუმის გიმნაზია, ხოლო შემდეგ პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. თემურ-ბეგის ნამსახურობის ზუსტი სია უცნობია. ვიცით, რომ ის 1909 წელს უკვე ბათუმში მსახურობდა, ჰქონდა კოლეგიის რეგისტრატორის სამოქალაქო ხარისხი და იყო ბათუმის პოლიცემისტერის სამმართველოს მე-4 უბნის საქმეთა მმართველი. მომდევნო წლებშიც თემურ-ბეგ შერვაშიძე სხვადასხვა თანამდებობებზე ინიშნებოდა. საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების პირველივე წლებიდან, სხვა წარჩინებულ გვარებთან ერთად, ხელისუფლება შეუდგა შერვაშიძეთა ოჯახის შევიწროებასაც. 1922 წელს დაბა ქედაში საცხოვრებელი სახლი, ხოლო სოფელში მიწები ჩამოართვეს თემურ-ბეგ შერვაშიძეს, 1937 წელს თემურ-ბეგ შერვაშიძე დააპატიმრეს სამეულმა სიკვდილი მიუსაჯა, რაც ბათუმში მოიყვანეს სისრულეში (სურმანიძე, 2014: 255-256).

მემედ გულიას-ძე კაიკაციშვილი (1898-1937), დაამთავრა ოდესის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტი. წლების განმავლობაში მუშაობდა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის სასამართლო სისტემაში. 1934-1937 წლებში იყო აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უზენაესი სასამართლოს საკასაციო კოლეგიის წევრი, პრეზიდენტის წევრი, მოკლე დროით თავმჯდომარეც. ცრუ ბრალდებით, რომ თითქოს იყო კონტრრევოლუციური მემარჯვენე მემბოხე-ჯაშუშური ორგანიზაციის წევრი, რომელიც მიზნად ისახავდა შეიარაღებული აჯანყების გზით საბჭოთა ხელისუფლების დამხობას და აჭარის თურქეთთან შეერთებას, რომ თითქოს კონტრრევოლუციური ორგანიზაციის დავალებით იბირებდა ხალხს, 1937 წელს დახვრიტეს (სურმანიძე, 2019: 393-394).

რიზა დავითაძე (1864-1937) ტბეთის მკვიდრი. სასულიერო და საერო განათლება მიიღო სტამბოლში, სპეციალობით იურისტი. მასწავლებლობდა ქობულეთში, დღვანსა და ქიძინიძეებში (მარეთის ..., 2011: 286). 1924 წელს რიზა დავითაძის თაოსნობით სოფ. ტბეთში, მისი ბიძაშვილის იუსუფ დავითაძის კერძო სახლში გაიხსნა სკოლა. რიზა ამ სკოლაში ლათინურ და თურქულ ენებს ასწავლიდა (სურმანიძე, 2014: 159). 1937 წელს, ცრუ ბრალდებებზე დაყრდნობით სამეულმა სასჯელის უმაღლესი ზომა – დახვრეტა განუსაზღვრა. განაჩენი, იმავე წელს, სისრულეში მოიყვანეს ბათუმში.

მაშასადამე, საბჭოთა რეჟიმის მასობრივი რეპრესიები საკუთარ თავზე იწვნიეს სამართლისა და სამართლიანობის დარაჯებმა – იურისტებმა, რომლებიც მთელი თავისი შეგნებული ცხოვრებით ერთგულად ემსახურებოდნენ სამშობლოს, ერთიანი საქართველოს ინტერესებს.

Victim lawyers of massive repressions of the Soviet regime from Adjara

Gorgoshadze Murman

Shota Rustaveli State University, Batumi

Abstract

Lawyers perform essential functions in the state and society, they held and still hold various leadership positions, it is possible that lawyers, as one of the main targets of the repressions of the Soviet regime, derives from the role they play in the implementation of state authority: legislation of public relations, creation of developed legal system and so forth.

The political repressions carried out by the Soviet regime, which affected almost all classes of society in Adjara: government agencies, state authority, the Communist Party, public organizations, intellectuals, clergy, agricultural and industrial personnel, and so on, was unprecedented with their nature, extent, forms and methods. Unlike other Soviet republics, the repressions carried out by the Soviet regime in Georgia had a larger scale and acute character. These repressions in Adjara, compared to other regions of Georgia, were more brutal. This was due to the fact that the leaders of the Soviet Union and the Soviet government of Georgia misused the bad luck of Adjara caused by the consequences of three centuries of Ottoman rule and showed unreasonable mistrust towards Adjarian people, doubted their political reliability and often accused them of spying for Turkey.

The article covers the activities of the repressed lawyers working in Adjara at the beginning of the 20th century who were shot on the basis of fabricated charges: Rezheb Nizharadze (1873-1937), Khasan Lortkiphanidze (1888-1937), Osman Tavdgiridze (1889-1938), Dursun Kartsivadze (1865-1937), Osman Mikeladze (1894-1937), Temur-Beg Shervashidze (1884-1937), Memed Kaikatsishvili (1898-1937), Riza Davitadze (1864-1937). Their merit is indicated in front of the region, the nation, the country, the immortalization of their memory, so that our future is even more protected from the unjust use of force by the state.

Key words: Rezheb Nizharadze, Khasan Lortkiphanidze, Osman Tavdgiridze, Dursun Kartsivadze, Osman Mikeladze, Temur-Beg Shervashidze, Memed Kaikatsishvili, Riza Davitadze.